

SOCIAL AND BEHAVIORAL SCIENCES

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.8.1.15>

WŁAŚCIWOŚCI PSYCHOMETRYCZNE I WALIDACJA UKRAIŃSKIEJ WERSJI KWESTIONARIUSZA DIADYCZNEGO RADZENIA SOBIE (DCI) G. BODENMANNA

Olena Abramiuk

*aspirant Katedry Psychologii Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Iwana Franki
(Lwów, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0002-0391-8568

abramjukelena@gmail.com

Adnotacja. Celem niniejszego badania jest walidacja ukraińskiej wersji Kwestionariusza diadycznego radzenia sobie (Dyadic coping Inventory, (DCI)) autorstwa G. Bodenmanna. Metodyka DCI mierzy diadyczne radzenie sobie partnerów, gdy jeden lub obaj partnerzy są zestresowani. Dokładniej, DCI mierzy subiektywną ocenę własnych wysiłków związanych z radzeniem sobie i zachowań radzenia sobie partnera, a także wspólne diadyczne radzenie sobie podczas przeżywania wspólnego stresu. Adaptacja kwestionariusza została przeprowadzona zgodnie ze standardowym algorytmem adaptacji obcojęzycznych metod psychodiagnostycznych: przetłumaczono angielską wersję kwestionariusza na język ukraiński, sprawdzono jego niezawodność retestową, wewnętrzną spójność i walidację. Na podstawie próby 306 par małżeńskich (N=612) na Ukrainie potwierdzono ukraińską wersję DCI poprzez analizę jej struktury czynnikowej i właściwości psychometrycznych. Wyniki potwierdziły teoretycznie przypuszczalną strukturę czynnikową DCI. Ukraińska wersja DCI jest niezawodnym i poprawnym narzędziem do pomiaru diadycznego radzenia sobie w ukraińskich parach małżeńskich.

Słowa kluczowe: stres, diadyczne radzenie sobie, kwestionariusz diadycznego radzenia sobie (DCI), właściwości psychometryczne, pary małżeńskie.

PSYCHOMETRIC PROPERTIES AND VALIDITY OF THE UKRAINIAN VERSION OF THE DYADIC COPING INVENTORY BY G. BODENMANN

Olena Abramiuk

*Postgraduate Student at the Department of Psychology
Ivan Franko National University of Lviv (Lviv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0002-0391-8568

abramjukelena@gmail.com

Abstract. The aim of the study is to validate the Ukrainian version of the Dyadic Coping Inventory developed by G. Bodenmann. The Dyadic Coping Inventory (DCI) measures coping behaviors when one or both partners experience stress. Precisely, the DCI measures partner's self-report of his/her own (Self) and their partner's (Partner) behavior and common dyadic coping during the experience of a common stressor. The validation was performed considering the standard procedure of adapting the foreign psychodiagnostic methods: the English version of the scale was translated into Ukrainian, with the following examination of test-retest reliability, internal consistency (alpha reliability), and validity. Using a sample of 306 married couples (N = 612) in Ukraine, the Ukrainian version of the DCI was validated by analyzing its factorial structure and psychometric properties. Results supported the theoretically assumed factorial structure of the DCI. The Ukrainian version of the DCI is a valid self-report instrument for assessing married couples' coping in Ukraine.

Key words: stress, dyadic coping, Dyadic Coping Inventory, psychometric properties, married couples.

ПСИХОМЕТРИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ТА ВАЛІДИЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВЕРСІЇ ОПИТУВАЛЬНИКА ДІАДНОГО КОПІНГУ (DCI) Г. БОДЕНМАННА

Олена Абрамюк

*аспірант кафедри психології Львівського національного університету імені Івана Франка
(Львів, Україна)*

ORCID ID: 0000-0002-0391-8568

abramjukelena@gmail.com

Анотація. Мета дослідження – валідизувати українську версію Опитувальника діадного копіngu (Dyadic Coping Inventory (DCI)) Г. Боденманна. Методика DCI вимірює діадний копіng партнерів, коли один або обидва партнери відчувають стрес. Точніше, DCI вимірює суб'єктивну оцінку власних копіng-зусиль та копіng-поведінку свого партнера, а також спільний діадний копіng під час переживання спільного стресу. Адаптація опитувальника проводилася відповідно до стандартного алгоритму адаптації іншомовних психодіагностичних методів: перекла-

дено англomовну версію опитувальника українською мовою, перевірено його ретестову надійність, внутрішню узгодженість та валідність. На основі вибірки з 306 шлюбних пар ($N = 612$) в Україні підтверджено українську версію DCI через аналіз її факторної структури та психометричних властивостей. Результати підтвердили теоретично припущену факторну структуру DCI. Українська версія DCI є надійним та валідним інструментом вимірювання діадного копіngu в українських подружніх парах.

Ключові слова: стрес, діадний копінг, Опитувальник діадного копіngu (DCI), психометричні властивості, подружні пари.

Вступ. Турбулентність, яку людство переживає протягом останніх десятиліть, неминує супроводжується високим рівнем та пролонгованим характером стресу в людини. Стрес є одним із найбільш відомих сучасній людині факторів ризику для її здоров'я, благополуччя та міжособистісних відносин, адже хронічні стреси та наднавантаження руйнують психологічне та фізичне здоров'я людини, знижують її функціонування, крім цього, негативно впливають на її соціальні відносини. Через це вивчення стресодолаання (копіngu) є важливим та перспективним вектором психологічних досліджень, оскільки такі знання та емпіричні розвідки дозволяють знайти відповіді на питання про те, що береже людину від руйнування у цьому стрімкому потоці стресонавантажень та які способи (стратегії) дозволяють не лише вистояти перед лавиною гострих та хронічних стресів, а й допомагають людині рухатися вперед, розвиваючи свої внутрішні можливості та розкриваючи особистісний потенціал.

Наш науковий інтерес спрямований на дослідження копіngu шлюбних партнерів як ядра сімейної системи. Протягом останніх десятиліть зарубіжні дослідники розвивають системний погляд та визначення стресу в парах (та сім'ях), оскільки такий підхід дає краще і цілісніше зрозуміти те, як пари сприймають стрес, як справляються зі стресонавантаженнями, що безпосередньо чи опосередковано впливають на подружжя. Вивчення стресодолаання подружжям та застосування наукових знань на практиці розширює спектр можливостей шлюбних партнерів під час впливу стресочинників та уможлиблює віднайдення ресурсної моделі сім'ї нового зразка, де створюються необхідні умови для реалізації особистісного потенціалу кожного з її членів.

Відтак, українськими вченими проблема діадного копіngu майже не досліджувалася, з чим пов'язана відсутність відповідного методичного інструментарію, спрямованого на вимірювання діадного копіngu подружжя. Щораз більша увага до концепції діадного копіngu в межах вивчення взаємовідносин подружжя, значення цього конструкту для задоволення партнерами своїми стосунками, а також відсутність у вітчизняній психодіагностиці спеціального інструментарію оцінювання діадного копіngu визначає наукову значущість адаптації та валідизації для українськомовної вибірки опитувальника, що вимірює діадний копінг. Оскільки швейцарська методика вимірювання діадного копіngu набула світового визнання, перекладена на понад 20 мов, широко адаптована в різних частинах світу (Європа, США, Росія, Китай і ін.), не лише використовується в наукових дослідженнях, а й має практичне застосування в клінічній практиці під час діагностики та терапії пар, саме її обрано для дослідження та формулювання висновків щодо можливості застосування на українських вибірках.

Основна частина. Методика «Опитувальник діадного копіngu» (Dyadic Coping Inventory (DCI)) є інструментом самозвіту досліджуваного, що складається з 37 пунктів (Bodenmann, 2008; Ledermann et al., 2010). Теоретична концепція Системно-трансакційної моделі (Systemic Transactional Model, STM), що лягла в основу DCI-методики, продовжує ідею розуміння стресу та копінг-процесу в межах теоретичних конструктів Трансакційної теорії стресу Р. Лазаруса-С. Фолькман (Bodenmann, 1997). Водночас, постулюючи тісноту зв'язку між партнерами у близьких стосунках і їх взаємовпливу один на одного, Г. Боденманн поширює цей підхід на діадну перспективу (Bodenmann, 1997, 2005) Так, автор розширив концепцію первинних та вторинних оцінок стресу через внесення в процес сприймання стресу міжособистісного аспекту його оцінки. STM передбачає, що стрес одного партнера завжди безпосередньо чи опосередковано впливає на іншого, ресурси одного партнера розширюють ресурси іншого, створюючи нові синергетичні ефекти, що становить феномен діадії (Bodenmann, 2000; Randall, Bodenmann, 2009).

Грунтуючись на теоретичній моделі STM, Г. Боденманн розглядає діадний копінг як складний поліфакторний конструкт, що заснований на взаємодії між близькими партнерами під дією стресу та який визначається як взаємна регуляція міжособистісного стресу в парах і здатність партнерів справлятися зі стресорами, залучаючи ресурси діади (Bodenmann, 1997, 2000). Твердження опитувальника цілеспрямовано сконструйовані таким чином, щоб охопити не лише вимірювання спільного діадного копіngu, а й суб'єктивне сприймання діадного копіngu кожного з партнерів та стрес-комунікацію пари, що є предикторами успішного / неуспішного подолання стресонавантажень та розвитку відносин у парі. Отже, методика «Опитувальник діадного копіngu» призначена для вимірювання діадного копіngu як багатомірного конструкту, що передбачає визначення як власне діадного копіngu, так і стресової комунікації кожного з партнерів. Він містить такі 4 частини: підтримувальний, делегований, негативний і загальний (спільний) діадний копінг. Підтримувальний діадний копінг виникає тоді, коли один з партнерів надає проблемно-орієнтовану або/та емоційно-орієнтовану підтримку, яка допомагає іншому партнеру долати стресонавантаження. Делегований діадний копінг виникає тоді, коли один із партнерів бере на себе відповідальність зменшити рівень стресу свого партнера. Негативний копінг містить ворожі, амбівалентні та поверхневі дії чи слова партнера, що мають шкідливі наміри. Загальний (спільний) діадний копінг виникає тоді, коли обидва партнери відчувають стрес і працюють разом задля вирішення цих стресових ситуацій. Крім виміру діадного копіngu, DCI також оцінює стресову комунікацію і забезпечує оцінку якості діадного копіngu партнера (Bodenmann, 2008).

Психометрична оцінка надійності DCI проведена у Швейцарії за допомогою вибірки жінок ($n = 1327$) та чоловіків ($n = 1072$) у близьких стосунках, результати підтвердили високу внутрішню узгодженість для субшкал DCI (діапазон α -Кронбаха від 0,71 до 0,92) (Bodenmann, 2008). В оригінальній німецькій версії DCI експлораторний факторний аналіз підтвердив чотирифакторну структуру діадного копінгу для суб'єкта (Oneself) та партнера (Partner), як-от Стрес-комунікація, Підтримувальний діадний копінг, Делегований діадний копінг і Негативний діадний копінг, а також однофакторну структуру для спільного діадного копінг (Bodenmann, 2008). Ці факторні структури відтворені з використанням експлораторного факторного аналізу в дослідженні, що підтверджує DCI італійською, французькою та німецькою мовами (Ledermann et al., 2010). Однак дослідження, які провели в Італії (Donato et al, 2009), Португалії (Vedes et al. 2013), Іспанії (Falconier et al., 2013), США (Randall et al., 2015) з використанням конфірмаційного факторного аналізу (далі – КФА), показали п'ятифакторну структуру діадного копінг для суб'єкта (Oneself) та партнера (Partner), як-от Стрес-комунікація, Емоційно-орієнтований підтримувальний діадний копінг (DC), Проблемно-орієнтований підтримувальний DC, Делегований DC та Негативний DC, а також двофакторну структуру для спільного діадного копінг (CDC): Проблемно-орієнтований CDC та Емоційно-орієнтований CDC. Таким чином, за допомогою КФА вдалося диференціювати підтримувальний діадний копінг на проблемно-орієнтований та емоційно-орієнтований. Ураховуючи надійні психометричні властивості методики DCI (Bodenmann, 2008), мета статті – адаптувати українськомовну версію Опитувальника діадного копінг для можливості її використання в українськомовних вибірках. Згідно із загальними стандартами адаптації методик поставлено такі завдання: 1) послідовно перекласти опитувальник згідно із міжнародними стандартами; 2) забезпечити еквівалентність оригіналу і кінцевої версії опитувальника; 3) адаптувати опитувальник до етнолінгвістичних особливостей популяції; 4) оцінити надійність та валідність отриманого інструмента.

Матеріал і методи дослідження. Для досягнення поставлених цілей проведено емпіричне дослідження за участю 327 пар ($N=654$). З них 42 особи, що володіють двома мовами (українською і англійською), увійшли у групу для проведення пілотажного тестування для перевірки еквівалентності перекладу, 86 осіб – у групу для перевірки відтворюваності методом тест-ретесту. Для валідації інструмента проведено опитування остаточним варіантом української версії, в якому взяли участь 612 осіб віком від 19 до 76 років ($M = 37,55$; $SD = 8,374$), з них 306 чоловіків і 306 жінок, що перебувають в офіційно зареєстрованому шлюбі, з різним сімейним стажем (від одного до 43-х років) ($M = 12,04$; $SD = 7,470$), сім'я їх є повною та функціонує. Кожен із подружжя, що погодився брати участь у дослідженні, заповнював такі методики: Опитувальник діадного копінг (DCI), G. Bodenmann, Опитувальник «Способи долаючої поведінки» (WCQ), R. Lazarus, S. Folkman, Опитувальник проактивного копінг (PCI), E. Greenglas, R. Schwarzer, S. Taubert, Шкалу задоволеності життям (SWLS), E. Diener, Шкали суб'єктивного благополуччя (Échelle pour l'évaluation subjective du Bien-être) А. Перуе-Баду з колегами, опитувальник «Шкали психологічного благополуччя» К. Ріфф, Тест-опитувальник задоволеності шлюбом (В. Столін, Т. Романова, Г. Бутенко) та Тест поведінки в конфліктній ситуації Томаса-Кіллена (ТКИ). Статистичне опрацювання результатів проводилося за допомогою комп'ютерної програми STATISTICA 8.0

Результати та їх обговорення. Процедура адаптації опитувальника складалася з кількох етапів. На першому етапі перекладено надану автором англійськомовну версію опитувальника українською мовою. Після проведеного експертами ретельного аналізу змісту пунктів опитувальника і його граматичних конструкцій здійснено спеціальне пілотажне дослідження, в якому взяли участь 42 особи (21 подружня пара), що володіють англійською та українською мовами, в якому оцінювалося розуміння респондентами пунктів опитувальника та співвіднесеність оригінальної версії та перекладу. Результати пілотажного дослідження еквівалентності перекладу оригіналу представлено нижче.

Таблиця 1

Середні значення і стандартне відхилення шкал методики DCI, отримані в результаті заповнення «двомовниками» українського та англійського варіанта опитувальника

Назва шкали	Варіанти			
	український		англійський	
	M	SD	M	SD
Стрес-комунікація суб'єкта, SCO	14,31	2,38	14,45	3,22
Підтримувальний DC суб'єкта, SDCO	20,02	2,38	20,14	2,70
Делегований діадний копінг суб'єкта, DDCO	7,31	1,33	7,36	1,39
Негативний діадний копінг суб'єкта, NDCO	16,67	2,68	17,50	2,83
Стрес-комунікація партнера, SCP	14,05	2,90	13,79	3,27
Підтримувальний DC партнера, SDCP	19,91	3,28	19,19	3,50
Делегований діадний копінг партнера, DDCP	6,86	1,44	6,86	1,71
Негативний діадний копінг партнера, NDCP	15,86	2,93	16,36	3,29
Спільний діадний копінг, CDC	18,38	2,95	18,9	3,37
Оцінка діадного копінг в парі, EDC	8,02	1,65	8,12	1,71
Загальний діадний копінг, DC	132,8	17,6	134,6	17,4

Середні підсумкові показники для українського варіанта DCI та оригіналу добре співвідносяться (табл. 1). Про еквівалентність українського перекладу свідчать також високі коефіцієнти кореляції r -Пірсона (r перебуває в діапазоні від 0,81 до 0,98 при $p < 0,001$) між однойменними шкалами, отримані в результаті різної послідовності пред'явлення методики. Отже, на основі отриманих результатів можна зробити висновок про еквівалентність оригіналу українськомовного варіанта методики DCI.

На наступному етапі оцінено надійність інструмента DCI за допомогою методу тест-ретесту (оцінка відтворюваності) та розрахунку коефіцієнта α -Кронбаха (оцінка внутрішньої узгодженості).

Ураховуючи те, що похибка вимірювання може бути визначена через багаторазове тестування, застосовано повторне тестування вибірки досліджуваних одним і тим самим тестом через певний інтервал часу і за однакових умов (Анастасі, 2007). Таким чином, під час повторного тесту здійснювався пошук зв'язків між однойменними показниками першого та другого зрізів, проведених на одній вибірці. У групу досліджуваних для перевірки відтворюваності шкал методом тест-ретесту ввійшло 86 осіб. Повторне опитування проводилося з інтервалом у чотири тижні, результати порівнювали за допомогою оцінки коефіцієнта кореляції r -Пірсона та t -критерію Ст'юдента. Отримані дані про ретестову надійність представлено нижче в таблиці 2.

Таблиця 2

Показники ретестової надійності української версії методики DCI, отримані за допомогою визначення коефіцієнта кореляції r -Пірсона та t -критерію Ст'юдента

Назва шкали	Коефіцієнт кореляції r -Пірсона, $p < 0,001$			Значення t -критерію Ст'юдента, інтервал 4 тижні	
	Вся група, N=86	W, N=43	M, N=43	t-value	Рівень значущості, p
Стрес-комунікація суб'єкта, SCO	0,85	0,86	0,83	-0,000	1,000
Підтримувальний DC суб'єкта, SDCO	0,97	0,97	0,95	1,792	0,077
Делегований DC суб'єкта, DDCO	0,90	0,95	0,84	0,199	0,843
Негативний DC суб'єкта, NDCO	0,93	0,92	0,95	-2,838	0,006
Стрес-комунікація партнера, SCP	0,92	0,93	0,90	0,528	0,599
Підтримувальний DC партнера, SDCP	0,97	0,98	0,96	1,293	0,199
Делегований DC партнера, DDCP	0,96	0,97	0,94	0,424	0,672
Негативний DC партнера, NDCP	0,93	0,92	0,94	-0,830	0,409
Спільний діадний копінг, CDC	0,95	0,96	0,94	-0,675	0,502
Оцінка діадного копіngu в парі, EDC	0,97	0,98	0,95	0,773	0,442
Загальний діадний копінг, DC	0,99	0,99	0,99	-0,582	0,562

Коефіцієнт кореляції між вихідним балом досліджуваних та балом, набраним під час ретесту, коливається від 0,83 до 0,99, при $p < 0,001$, що свідчить про високий ступінь надійності інструмента. Під час перевірки відтворюваності за допомогою t -критерію Ст'юдента (t -test, dependent samples) між усіма показниками однойменних шкал значущих відмінностей під час першого і повторного опитувань не виявлено. Отже, всі шкали українськомовної версії DCI мають достатньо високі показники ретестової надійності, а вимірювані нами феномени є стабільними і стійкими до повторного тестування.

Крім цього, перевірено надійність опитувальника через оцінку внутрішньої узгодженості загального бала та кожної шкали окремо за критерієм α -Кронбаха. Психометричний аналіз субшкал української версії DCI на внутрішню узгодженість наведено нижче (табл. 3).

Таблиця 3

Внутрішня надійність української версії DCI

Назва шкали	Коефіцієнт α -Кронбаха, CA	Середнє міжпунктових кореляцій, AIC
Стрес-комунікація суб'єкта, SCS	0,694	0,367
Підтримувальний діадний копінг суб'єкта, SDCS	0,825	0,493
Делегований діадний копінг суб'єкта, DDCS	0,668	0,507
Негативний діадний копінг суб'єкта, NDCS	0,814	0,526
Стрес-комунікація зі сторони партнера, SCP	0,781	0,446
Підтримувальний діадний копінг партнера, SDCP	0,869	0,577
Делегований діадний копінг партнера, DDCP	0,805	0,677
Негативний діадний копінг зі сторони партнера, NDCP	0,810	0,517
Спільний діадний копінг, CDC	0,846	0,555
Оцінка діадного копіngu в парі, EDC	0,908	0,831
Загальний діадний копінг, DC	0,941	0,326

Як видно з таблиці, всі 37 перекладених пунктів опитувальника добре узгоджені між собою: $\alpha = 0,94$, міжпунктові кореляції перебувають у межах $0,108 < r < 0,783$. Низькі значення міжпунктових кореляцій

належать до питань № 3 ($r = 0,108$) і № 18 ($r = 0,208$). Пункти основної шкали діадного копію DCI також добре узгоджені між собою: $\alpha = 0,94$, міжпунктові кореляції в межах $0,111 < r < 0,752$. При цьому низькі значення міжпунктових кореляцій зберігаються у пунктах №№ 3 та 18. Пункт № 3 належить до субшкали «Стрес-комунікація суб'єкта», пункт № 18 – до субшкали «Стрес-комунікація партнера». Питання № 3: «Я показую партнеру своєю поведінкою, коли я перевантажений/а або коли маю проблеми»; питання № 18: «Мій партнер показує мені своєю поведінкою, коли він/вона не справляється чи коли має проблеми». Аналіз частотного розподілу за цими пунктами показав диференційованість відповідей респондентів, що пов'язано з культурними особливостями взаємодії в українських подружніх парах, де свідомо повідомляти про свій внутрішній стан поведінкою не прийнято. Тому на ці пункти звернено додаткову увагу під час детального аналізу внутрішньої узгодженості субшкал цього опитувальника.

На основі отриманих даних можна резюмувати, що за субшкалами «Стрес-комунікація суб'єкта» (SCO), Делегований діадний копію суб'єкта (DDCO) та «Стрес-комунікація партнера» (SCP) внутрішня узгодженість пунктів прийнятна ($0,6 < \alpha < 0,8$); за субшкалами «Підтримувальний діадний копію суб'єкта» (SDCO), «Негативний діадний копію суб'єкта» (NDCO), «Підтримувальний діадний копію партнера» (SDCP), «Делегований діадний копію партнера» (DDCP), «Негативний діадний копію партнера» (NDCP), «Спільний діадний копію» (CDC), «Оцінка діадного копію в парі» (EDC), «Загальний діадний копію» (DC) внутрішня узгодженість пунктів хороша і відмінна ($\alpha > 0,8$). Міжпунктові кореляції за всіма субшкалами мають хороші значення, що також підтверджує узгодженість питань субшкал. Отже, значення коефіцієнта α -Кронбаха є високими для кожної шкали, що дозволяє зробити висновок про їх гомогенність. З огляду на це, вилучення вищезгаданих питань (№№ 3 і 18) з оригінальної методики вважаємо не зовсім доцільним.

Оскільки методика DCI вже адаптована різними мовами, результати адаптації важливо порівняти не лише зі швейцарським оригіналом, а і з результатами, отриманими колегами в Росії, Італії, Франції, Німеччині, США та Португалії.

Таблиця 4

Зіставлення результатів психометричного аналізу DCI на різних вибірках

Вибірки для аналізу надійності DCI	Кількість респондентів (n)	Діапазон узгодженості пунктів (α -Кронбаха)
Вибірка Г. Боденманна під час створення методики (респонденти Швейцарії)	2399	0,71–0,92
Німецькомовна вибірка	216	0,61–0,86
Італійська вибірка	378	0,62–0,90
Французька вибірка	198	0,50–0,92
Російськомовна вибірка	329	0,55–0,91
Англомовна вибірка (США)	938	0,68–0,95
Португальська вибірка	605	0,63–0,97
Українськомовна вибірка	612	0,67–0,94

Під час зіставлення отриманих нами результатів у процесі перевірки надійності (внутрішньої узгодженості) пунктів основної шкали і субшкал методики з результатами, отриманими автором-розробником Г. Боденманном, а також колегами з Італії, Німеччини, Франції, Португалії, США та Росії (Ledermann et al., 2010; Vedes et al., 2013; Randall et al., 2015; Екимчик, Крюкова, 2017), отримано близькі значення до результатів європейських колег та англомовної вибірки (США).

Для перевірки конструктивної валідності української версії опитувальника проведено конфірмаційний факторний аналіз (КФА) у пакеті Statistica 8.0, метод GLS→ML на основі кореляційної матриці. Ураховуючи

Таблиця 5

Індекси придатності для факторних моделей Опитувальника діадного копію (DCI)

Моделі	Жінки				Чоловіки			
	χ^2	df	P	RMS S.R.	χ^2	Df	p	RMS S.R.
<i>Діадний копію суб'єкта (DC by Oneself) та партнера (DC by Partner)</i>								
4-факторна модель (15 питань)								
Oneself	271,97	84	0,000	0,058	226,75	84	0,000	0,059
Partner	219,23	84	0,000	0,059	254,86	84	0,000	0,059
5-факторна модель (15 питань)								
Oneself	214,56	80	0,000	0,054	188,34	80	0,000	0,054
Partner	152,28	80	0,000	0,055	195,63	80	0,000	0,055
5-факторна модель (14 питань)								
Oneself	159,41	67	0,000	0,049	152,09	67	0,000	0,047
Partner	98,89	67	0,007	0,035	140,39	67	0,000	0,042
<i>Спільний діадний копію (CDC)</i>								
2-факторна модель (5 питань)	8,73	4	0,000	0,039	7,22	4	0,016	0,027

результати зарубіжних досліджень, вирішено дослідити кілька моделей (як чотирифакторну, так і п'ятифакторну) з метою визначення найбільш придатної конструкції. Для перевірки відповідності моделей ураховано критерії, які є найважливішими для оцінки придатності моделі: 1) відношення χ^2 до кількості ступенів свободи df (χ^2/df), значення якого < 2 вважається чудовим, а в проміжку між 2 і 3 – добрим; 2) індекс RMS S.R. – індекс, який показує якість підгонки моделі: якщо значення індексу RMS S.R. менше 0,05, то підгонка хороша. Показники випробуваних моделей наведено в табл. 5.

4-факторна модель. Спочатку за допомогою КФА перевірено авторську модель Діадного копіngu суб'єкта (DC by Oneself), що містить 15 запитань та має таку конструкцію:

- фактор «Стрес-комунікація суб'єкта, SCO» (4 питання): 1, 2, 3, 4;
- фактор «Підтримувальний діадний копінг суб'єкта, SDCO» (5 питань): 20, 21, 23, 24, 29;
- фактор «Делегований діадний копінг суб'єкта, DDCO» (2 питання): 28, 30;
- фактор «Негативний діадний копінг суб'єкта, NDCO» (4 питання): 22, 25, 26, 27.

Далі перевірено 4-факторну модель Діадного копіngu партнера (DC by Partner), яка містить 15 запитань та має таку конструкцію:

- фактор «Стрес-комунікація зі сторони партнера, SCP» (4 питання): 16, 17, 18, 19;
- фактор «Підтримувальний діадний копінг партнера, SDCP» (5 питань): 5, 6, 8, 9, 13;
- фактор «Делегований діадний копінг партнера, DDCP» (2 питання): 12, 14;
- фактор «Негативний діадний копінг партнера, NDCP» (4 питання): 7, 10, 11, 15.

Отримані результати показали, що за індексами придатності така модель для українськомовної вибірки не може вважатися коректною, оскільки індекс χ^2/df перебуває в межах від 2,61 до 3,24, а RMS S.R. не вказують на прийнятну придатність моделі.

5-факторна модель. На наступному етапі розглянуто структуру, використану в зарубіжних дослідженнях. За допомогою КФА перевірено структуру 5-факторної моделі Діадного копіngu суб'єкта (DC by Oneself) та партнера (DC by Partner), що містить по 15 запитань, об'єднаних у 5 латентних факторів (рис. 1):

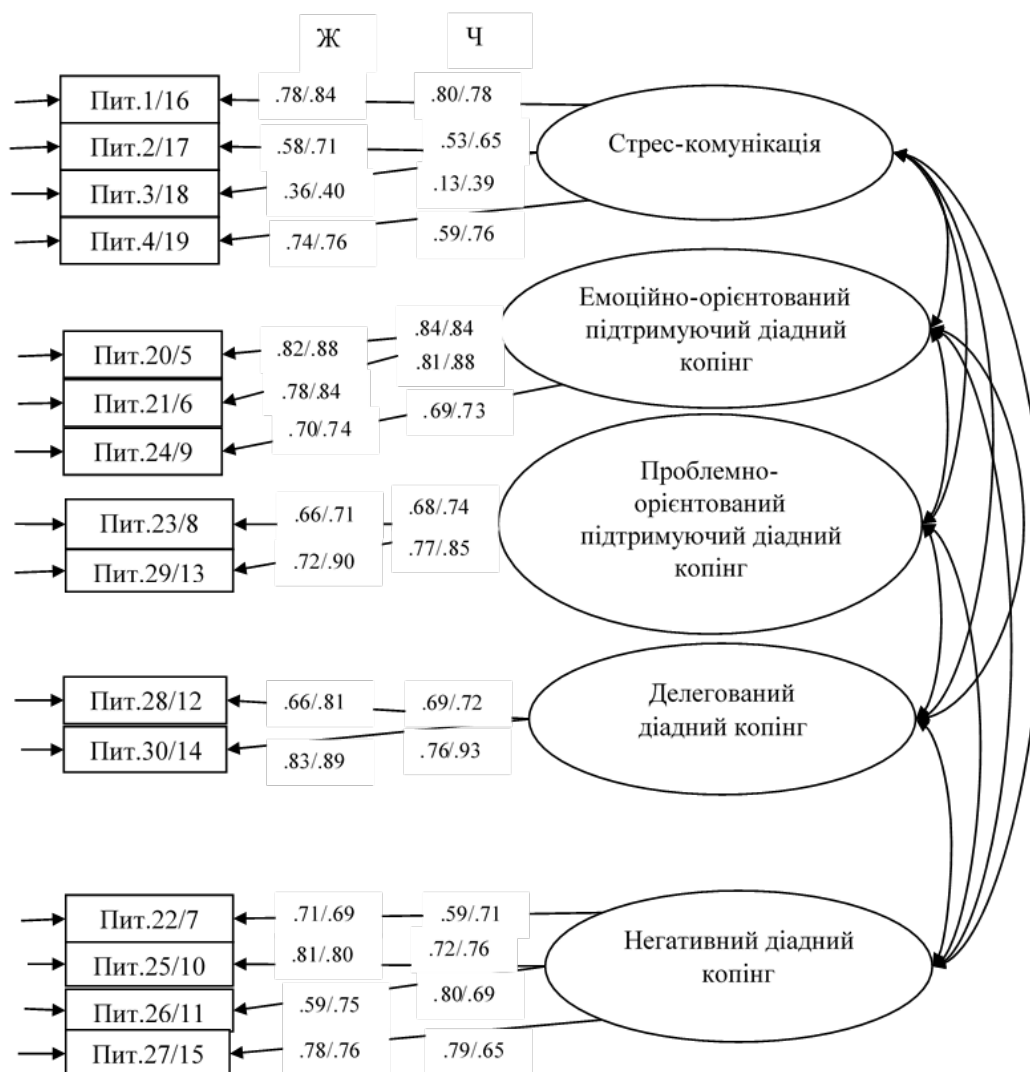

Рис. 1. 5-факторна модель Діадного копіngu суб'єкта та партнера для жінок та чоловіків

Отримані результати показали, що за індексами придатності така модель є значно кращою за чотири-факторну структуру, оскільки індекс χ^2/df перебуває в межах від 1,91 до 2,68, при цьому індекси RMS S.R. показують граничну відповідність моделі. У моделі DC by Oneself питання № 3 («Я показую партнеру свою поведінкою, коли я перевантажений/а або коли маю проблеми») фактору «Стрес-комунікація» має низьке факторне навантаження: $\lambda = 0,36$ для жінок та $\lambda = 0,13$ для чоловіків. Подібним чином, у моделі DC by Partner еквівалентне питання № 18 («Мій партнер показує мені свою поведінкою, що він/вона перевантажений/а чи коли має проблеми») фактору «Стрес-комунікація партнера», теж показали низьке факторне навантаження: $\lambda = 0,40$ для жінок та $\lambda = 0,38$ для чоловіків. На підставі отриманих результатів питання № 3 та № 18 були вилучені з моделей Діадного копіngu суб'єкта та Діадного копіngu партнера відповідно. Після чого було протестовано п'ятифакторну модель Діадного копіngu суб'єкта та партнера, що містили по 14 питань. Показники придатності суттєво покращились порівняно з попередньою моделлю, що дає підстави резюмувати високий рівень пристосування емпіричних даних до моделі (табл. 5).

Крім того, розглянуто двофакторну структуру для CDC, що містить п'ять питань (рис. 2). Результати показали прийнятну відповідність моделі (табл. 5).

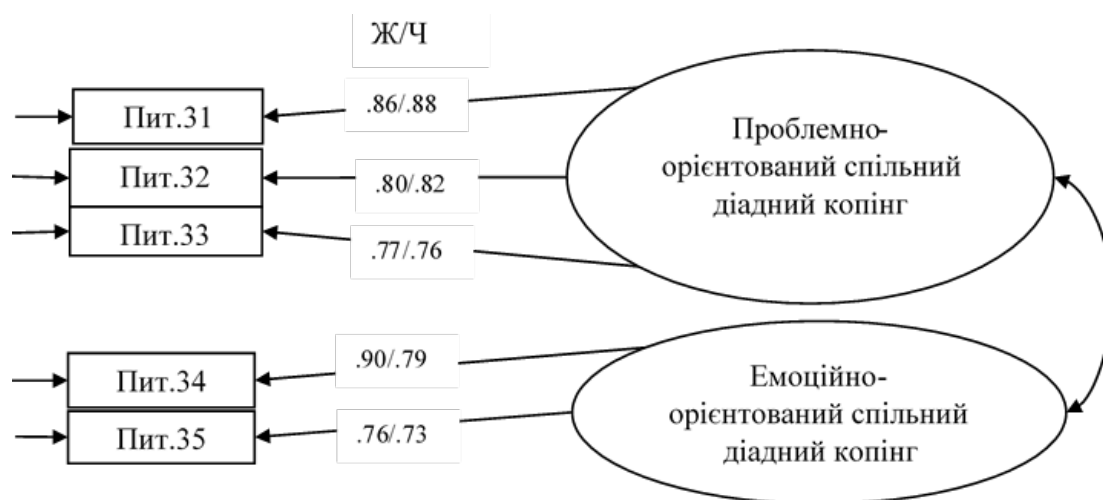

Рис. 2. 2-факторна модель Спільного діадного копіngu для жінок та чоловіків

Результати КФА дозволяють резюмувати, що українськомовна версія DCI підтверджує п'ятифакторну структуру діадного копіngu суб'єкта / партнера та двофакторну структуру спільного діадного копіngu, яка відповідає факторній структурі оригіналу, що свідчить про її валідність. При цьому слід зазначити, що методика потребує подальшого глибшого дослідження для з'ясування особливостей повідомлення про стрес партнерами в українських культурних реаліях.

Для підтвердження конвергентної валідності методики результати українськомовної версії DCI зіставлено з результатами шкал, спрямованими на вимірювання явищ, теоретично пов'язаних із феноменом «діадії». Так, проведено кореляційний аналіз шкал DCI зі шкалою «Задоволеність шлюбом», шкалою «Задоволеність життям» (SWLS), шкалою «Конкуренція» під час вирішення конфліктів у парі (TKI) та шкалами індивідуального копіngu Лазаруса (WCQ). При цьому передбачалося, що діадний копінг позитивно корелюватиме із задоволеністю шлюбом партнерами, оскільки спільне врегулювання міжособистісних стресів партнерів сприятиме їх позитивному сприйманню одне одного і, відповідно, позитивній оцінці власних відносин, про що свідчать, зокрема, результати зарубіжних емпіричних досліджень (Randall, Bodenmann, 2009; Vedes et al., 2013), а також матиме обернені зв'язки зі шкалою «Конкуренції», оскільки такий стиль міжособистісної взаємодії не передбачає врахування інтересів сторони партнера, він не направлений на збереження стосунків, оскільки передбачається жорстка позиція стосовно опонента (у шлюбному союзі – шлюбного партнера). Щодо зв'язків діадного копіngu зі шкалами індивідуальних копінг-стратегій (WCQ), то, незважаючи на протиставлення методик у деяких дослідженнях (Екимчик, Крюкова, 2017), посилаючись на принципову відмінність досліджуваних феноменів, ми вважаємо, що індивідуальні та діадні стратегії стресодолавання не є взаємовиключеними, адже діадний копінг розширює індивідуальні ресурси особистості за рахунок синергії діади. При цьому відсутність в арсеналі партнерів ефективних індивідуальних копінг-стратегій та опора суто на ресурси діади виснажує діаду (шлюбний союз), що призводить до деструктивних наслідків: емоційного вигорання одного з партнерів після тривалого періоду односпрямованої підтримки щодо іншого без винагороджувального зворотного зв'язку або ж до руйнування діади. Так, можна припустити позитивні зв'язки діадного копіngu зі стратегіями, направленними на пошук рішень щодо вирішення стресогенних питань, а також негативні кореляції зі стратегією «Втеча-уникнення», оскільки реагування за типом ухилення суперечить основній ідеї концепції діадного копіngu – відкритості до міжособистісної взаємодії з метою врегулювання стресу в парі. Результати оцінки конвергентної валідності з використанням як зовнішніх критеріїв вищеописаних шкал представлено в таблиці 6.

Конвергентна валідність українськомовної версії DCI

	Задоволеність життям	Задоволеність шлюбом	Пошук соціальної підтримки (WCQ)	Конкуренція (TKI)	Конфронтація (WCQ)	Втеча-уникнення (WCQ)	Планування вирішення проблем (WCQ)	Позитивна переоцінка (WCQ)
Стрес-комунікація суб'єкта, SCO	0,37	0,34	0,31	-0,17	-0,03	-0,02	0,20	0,33
Підтримувальний діадний копінг суб'єкта, SDCO	0,42	0,45	0,32	-0,25	-0,05	-0,14	0,38	0,42
EFDCO	0,42	0,44	0,30	-0,26	-0,06	-0,14	0,37	0,44
PFDCO	0,31	0,35	0,26	-0,17	-0,03	-0,10	0,29	0,30
Делегований діадний копінг суб'єкта, DDCO	0,28	0,32	0,11	-0,27	-0,02	-0,17	0,28	0,27
Негативний діадний копінг суб'єкта, NDCO	0,43	0,46	-0,14	0,20	0,09	0,34	-0,36	-0,35
Стрес-комунікація зі сторони партнера, SCP	0,45	0,44	0,16	-0,28	-0,12	-0,23	0,32	0,27
Підтримувальний діадний копінг партнера, SDCP	0,57	0,57	0,20	-0,24	-0,07	-0,21	0,42	0,43
EFDCP	0,53	0,54	0,19	-0,23	-0,09	-0,22	0,38	0,39
PFDCP	0,50	0,49	0,18	-0,19	-0,03	-0,15	0,38	0,39
Делегований діадний копінг партнера, DDCP	0,53	0,45	0,19	-0,17	-0,09	-0,10	0,30	0,37
Негативний діадний копінг зі сторони партнера, NDCP	0,54	0,58	-0,10	0,22	0,14	-0,31	0,40	0,34
Спільний діадний копінг, CDC	0,54	0,60	0,21	-0,26	-0,08	-0,22	0,40	0,42
PFDCDC	0,51	0,55	0,25	-0,27	-0,10	-0,21	0,38	0,39
EFDCDC	0,46	0,52	0,13	-0,20	-0,05	-0,18	0,33	0,35
Оцінка діадного копіngu в парі, EDC	0,59	0,65	0,18	-0,28	-0,11	-0,22	0,33	0,37
Загальний діадний копінг	0,65	0,68	0,27	-0,32	-0,11	-0,28	0,48	0,50

Примітка: жирним шрифтом виділено статистично значущі кореляції; EFDCO – емоційно-орієнтований підтримувальний діадний копінг суб'єкта, PFDCO – проблемно-орієнтований підтримувальний діадний копінг суб'єкта, EFDCP – емоційно-орієнтований підтримувальний діадний копінг партнера, PFDCP – проблемно-орієнтований підтримувальний діадний копінг партнера, PFDCDC – проблемно-орієнтований спільний діадний копінг, EFDCDC – емоційно-орієнтований спільний діадний допінг.

Так, встановлено прогнозовані позитивні кореляції загальної шкали DCI та всіх її субшкал зі шкалами «Задоволеність шлюбом», «Задоволеність життям», індивідуальними копінг-стратегіями «Планування вирішення проблем» та «Позитивна переоцінка», а також негативні зв'язки зі шкалою «Конкуренція» та майже зі всіма субшкалами DCI індивідуального копіngu «Втеча-уникнення». Результати оцінки значущих кореляцій, наведені в таблиці 6, дають підстави резюмувати валідність українськомовної версії DCI.

Висновки. У результаті адаптації методики DCI українською мовою отримано надійні, внутрішньо узгоджені шкали, що мають високий рівень відтворюваності та корельованості з оригіналом. За допомогою конфірмаційного факторного аналізу підтверджено п'ятифакторну структуру діадного копіngu суб'єкта / партнера та двофакторну – спільного діадного копіngu української версії опитувальника Г. Боденманна, яка загалом відповідає факторній структурі оригіналу, що свідчить про її валідність. Отримані результати дають змогу стверджувати, що українська версія методики DCI придатна для дослідження діадного копіngu гетеросексуальних шлюбних партнерів українськомовних респондентів. Відтак, проведене дослідження має певні обмеження щодо застосування Опитувальника діадного копіngu на всій території України, оскільки досліджувані – українськомовні шлюбні партнери Західної України. Ментальні особливості мешканців західних регіонів України подібніші до «європейського» менталітету, ніж мешканців усіх інших регіонів, тому слід резюмувати, що для більш ґрунтовних висновків про застосування Опитувальника діадного копіngu на всій території України потрібно проводити дослідження в різних регіонах. Окрім цього, важливо дослідити не лише шлюбних партнерів, а й пари, що перебувають у громадянському шлюбі, пари в романтичних стосунках, гомосексуальні пари, оскільки методика є перспективною як для діагностики пари та психотерапевтичних інтервенцій у контексті діадної взаємодії, так і для створення на її основі програм, направлених на розширення можливостей особистості якісно функціонувати під дією стресу та розвивати власний та партнерський потенціал у межах близьких партнерських стосунків.

Список використаних джерел:

1. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование. Санкт-Петербург : Питер. 2007. 688.
2. Екимчик О.А., Крюкова Т.Л. Диадический копинг в российских парах: исследование психометрических качеств Опросника диадического совладания Г. Боденманна. *Психологические исследования*. 2017. 10(55), 4.
3. Bodenmann G. Dyadic coping – A systemic-transactional view of stress and coping among couples: *Theory and empirical findings. European Review of Applied Psychology*, 1997. 47, 137–140.
4. Bodenmann G. Stress und Coping bei Paaren [Stress and coping in couples]. Göttingen : Hogrefe. 2000. 364 p.

5. Bodenmann G. Dyadic coping and its significance for marital functioning. In T. Revenson, K. Kayser, & G. Bodenmann (Eds.), *Couples coping with stress: Emerging perspectives on dyadic coping* (pp. 33–50). Washington, DC : American Psychological Association. 2005.
6. Bodenmann, G. *Dyadisches Coping Inventar (DCI)*. Testmanual [Dyadic Coping Inventory (DCI). Test manual]. Bern, Switzerland: Huber. 2008.
7. Donato S., Iafate R., Barni D., Bertoni A., Bodenmann G., & Gagliardi S. Measuring dyadic coping: The factorial structure of Bodenmann's Dyadic Coping Questionnaire in an Italian sample. *Testing, Psychometrics, Methodology in Applied Psychology*, 16, 2009. P. 25–47.
8. Falconier M.K., Nussbeck F., & Bodenmann G. Dyadic coping in Latino couples: Validity of the Spanish version of the Dyadic Coping Inventory. *Anxiety, Stress and Coping*, 26(4), 2012. P. 447–466. DOI:10.1080/10615806.2012.699045.
9. Ledermann T., Bodenmann G., Gagliardi S., Charvoz L., Verardi S., Rossier J., & Iafate R. Psychometrics of the Dyadic Coping Inventory in three language groups. *Swiss Journal of Psychology*, 69(4), 2010. P. 201–212. DOI:10.1024/1421-0185/a000024
10. Randall A.K., & Bodenmann G. The role of stress on close relationships and marital satisfaction. *Clinical Psychology Review*, 29, 2009. P. 105–115.
11. Randall A.K., Hilpert P., Jimenez-Arista L.E., Walsh K.J., & Bodenmann G. Dyadic Coping in the U.S. : Psychometric Properties and Validity for Use of the English Version of the Dyadic Coping Inventory. *Current Psychology*, 35, 2015. P. 570–582. DOI:10.1007/s12144-015-9323-0
12. Vedes A., Nussbeck F.W., Bodenmann G., Lind W., & Ferreira A. Psychometric properties and validity of the Dyadic Coping Inventory in Portuguese. *Swiss Journal of Psychology*, 72(3), 2013. P. 149–157. DOI:10.1024/1421-0185/a000108.

References:

1. Anastasi, A., & Urbina, S. (2007) *Psikhologicheskoe testirovanie*. [Psychological testing]. SPb: Piter., 688 [in Russian].
2. Ekimchik, O. A., & Kriukova, T. L. (2017). *Diadicheskii kopiny v rossiiskikh parakh: issledovanie psikhometricheskikh kachestv Oprosnika diadicheskogo sovladaniia G.Bodenmanna* [Dyadic Coping in Russian couples: Psychometric research of the Dyadic Coping Inventory (DCI) by G.Bodenmann]. *Psikhologicheskie issledovaniia*, 10(55), 4 [in Russian].
3. Bodenmann, G. (1997). Dyadic coping – A systemic-transactional view of stress and coping among couples: Theory and empirical findings. *European Review of Applied Psychology*, 47, 137-140.
4. Bodenmann, G. (2000). *Stress und Coping bei Paaren* [Stress and coping in couples]. Göttingen: Hogrefe. 364 [in German].
5. Bodenmann, G. (2005). Dyadic coping and its significance for marital functioning. In T. Revenson, K. Kayser, & G. Bodenmann (Eds.), *Couples coping with stress: Emerging perspectives on dyadic coping* (pp. 33-50). Washington, DC: American Psychological Association.
6. Bodenmann, G. (2008). *Dyadisches Coping Inventar (DCI)*. Testmanual [Dyadic Coping Inventory (DCI). Test manual]. Bern, Switzerland: Huber.
7. Donato, S., Iafate, R., Barni, D., Bertoni, A., Bodenmann, G., & Gagliardi, S. (2009). Measuring dyadic coping: The factorial structure of Bodenmann's Dyadic Coping Questionnaire in an Italian sample. *Testing, Psychometrics, Methodology in Applied Psychology*, 16, 25-47.
8. Falconier, M. K., Nussbeck, F., & Bodenmann, G. (2012). Dyadic coping in Latino couples: Validity of the Spanish version of the Dyadic Coping Inventory. *Anxiety, Stress and Coping*, 26(4), 447-466. DOI:10.1080/10615806.2012.699045.
9. Ledermann, T., Bodenmann, G., Gagliardi, S., Charvoz, L., Verardi, S., Rossier, J., & Iafate, R. (2010). Psychometrics of the Dyadic Coping Inventory in three language groups. *Swiss Journal of Psychology*, 69(4), 201-212. DOI:10.1024/1421-0185/a000024
10. Randall, A. K., & Bodenmann, G. (2009). The role of stress on close relationships and marital satisfaction. *Clinical Psychology Review*, 29, 105-115.
11. Randall, A. K., Hilpert, P., Jimenez-Arista, L. E., Walsh, K. J., & Bodenmann, G. (2015). Dyadic Coping in the U.S.: Psychometric Properties and Validity for Use of the English Version of the Dyadic Coping Inventory. *Current Psychology*, 35, 570-582. DOI:10.1007/s12144-015-9323-0
12. Vedes, A., Nussbeck, F. W., Bodenmann, G., Lind, W., & Ferreira, A. (2013). Psychometric properties and validity of the Dyadic Coping Inventory in Portuguese. *Swiss Journal of Psychology*, 72(3), 149-157. DOI:10.1024/1421-0185/a000108.